

DOI 10.11603/m.2414-5998.2023.2.14011
УДК 378.6:61.017.4-048.35

Т. В. Дерев'яно

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5097-8299>

І. М. Звягольська

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7531-3966>

В. П. Полянська

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8727-9029>

Полтавський державний медичний університет

ПРІОРИТЕТИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ПАРАДИГМІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

T. V. Derevianko, I. M. Zviaholska, V. P. Polyanska

Poltava State Medical University

PRIORITIES OF NATIONAL AND PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS AT HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE PARADIGM OF MODERN CHALLENGES

Анотація. Метою нашого дослідження було висвітлення ролі національно-патріотичного виховання здобувачів вищої медичної освіти в парадигмі сучасних викликів, узагальнення досвіду організації та проведення заходів національно-патріотичного спрямування з метою формування патріотично свідомого громадянина.

У статті обґрунтовано мету, основні завдання та принципи реалізації національно-патріотичного виховання здобувачів вищої медичної освіти в реаліях військового часу. Розкрито та узагальнено досвід організації і проведення заходів національно-патріотичного спрямування науково-педагогічним колективом кафедри мікробіології, вірусології та імунології з метою формування патріотично свідомого громадянина в освітньо-виховному просторі Полтавського державного медичного університету. Серед упроваджених форм національно-патріотичного виховання пріоритетне місце посідають години-зустрічі, засідання круглих столів, фотопрезентації, флешмоби, акції пам'яті, волонтерський рух та інші. Значна увага науково-педагогічним колективом кафедри приділяється виконанню завдань Національної програми патріотичного виховання дітей та молоді України, розвитку їх активної життєвої позиції як громадянина своєї держави.

Таким чином, охарактеризовані форми і методи інноваційної виховної діяльності кафедри мікробіології, вірусології та імунології сприяють вдосконаленню процесу національно-патріотичного виховання студентської молоді в парадигмі сучасних викликів. Реалізація основних принципів і завдань національно-патріотичного виховання здійснюється за загальноприйнятими науково-педагогічними уявленнями через дієву вибудову глибокого розуміння історії українського народу, національної ідентичності, самобутності, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів незалежності України. Головним аспектом дієвого формування національної свідомості та патріотизму у здобувачів вищої медичної освіти є суб'єкт-суб'єктна взаємодія.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання; патріотизм; національна ідентичність; здобувачі вищої медичної освіти; громадянин України.

Abstract. The aim of our study was to highlight the role of national and patriotic education of students at higher medical educational institutions in the paradigm of modern challenges and generalize the experience of organizing and conducting national and patriotic activities with the purpose of forming a patriotically conscious citizen.

The article substantiates the aim, major tasks and principles of implementing the national and patriotic education of students at higher medical educational institutions in the realities of wartime. The authors disclose and summarize their experience of organizing and conducting events of a national and patriotic direction at the Department of Microbiology, Virology and Immunology with the aim of forming a patriotically conscious citizen in the academic and educational setting of Poltava State Medical University. Among the implemented forms of national and patriotic education, priority is given to meetings, round table discussions, photo presentations, flash mobs, commemorative actions, volunteer movements and others. Considerable attention is paid by the academic staff of the department to the implementation of the tasks of the National Program of Patriotic Education of Children and Youth of Ukraine, to the development of their vital and active position as citizens of their state.

Thus, the characterized forms and methods of innovative educational activities of the Department of Microbiology, Virology and Immunology contribute to the improvement of the process of national and patriotic education of student youth in the paradigm of

© Т. В. Дерев'яно, І. М. Звягольська, В. П. Полянська

modern challenges. The implementation of the main principles and tasks of national and patriotic education is carried out according to generally accepted scientific and pedagogical ideas through the effective development of a deep understanding of the history of the Ukrainian people, national identity, singularity, readiness to fulfill the civic and constitutional duty to protect the national interests of the independence of Ukraine. The subject-subject interaction is the main aspect of the effective formation of national consciousness and patriotism in students at higher medical educational institutions.

Key words: national and patriotic education; patriotism; national identity; students at higher medical educational institutions; a citizen of Ukraine.

Вступ. Сьогодні, коли спостерігається реальна загроза втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу держави-агресора, найбільш пріоритетними серед виховних напрямів виступають громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання, які є основними, стрижневими, основоположними складовими національно-патріотичного виховання та відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності [6].

Враховуючи ряд як попередніх, так і новонабутих причин, пов'язаних із військовою російською агресією проти України, проблема національно-патріотичного виховання молоді загострюється ще більше та є викликом для освітньо-виховного процесу навчальних закладів різного рівня [3]. Національно-патріотичне виховання покликане сформувати у здобувачів освіти чимало якостей особистості духовної еліти нації: національну ідентичність, мужність, стійкість, відвагу, патріотизм, готовність до подвигу й самопожертви в ім'я України, до виконання свого патріотичного обов'язку, усвідомлення своєї належності до модерного українства. Проблема національно-патріотичного виховання не стала менш актуальною, навіть незважаючи на те, що російсько-українська війна вже змінила світогляд більшості українців.

У закладах вищої освіти національно-патріотичне виховання здійснюється через низку заходів позааудиторної роботи [9], а також через опанування основ і змісту визначених освітніх компонентів, що закладають фундамент якісних глибоких знань, умінь і навичок [5], формують цінності й світогляд, національну самосвідомість здобувачів освіти. Зміст цілеспрямованого національно-патріотичного виховання визначається Конституцією і законами України, Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України [8], наказами, розпорядженнями та іншими нормативними документами. Тому нині як ніколи потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості.

З огляду на це науково-педагогічний колектив кафедри мікробіології, вірусології та імунології Полтавського державного медичного університе-

ту (далі – ПДМУ), дотримуючись головних принципів у єдності навчання, виховання і розвитку, органічно поєднує навчальний процес з елементами національно-патріотичного виховання в аудиторний і позааудиторний [9] час, в офлайн- чи онлайн-режимі [7], з метою формування нового українця на основі національних та європейських цінностей.

Мета статті – висвітлення ролі національно-патріотичного виховання здобувачів вищої медичної освіти в умовах сучасних викликів, узагальнення досвіду організації та проведення заходів національно-патріотичного спрямування з метою формування патріотично свідомого громадянина.

Теоретична частина. Освітньо-виховний процес на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології ПДМУ проводиться у парадигмі викликів сьогодення [1, 4, 7]. Зокрема, здійснюється у героїчному періоді формування нової сучасної історії України, яскравого сплеску патріотичної свідомості й масового героїзму українського народу. Значна увага науково-педагогічним колективом кафедри приділяється виконанню завдань Національної програми патріотичного виховання дітей та молоді України [8], розвитку їх активної життєвої позиції як громадянина своєї держави.

Мета національно-патріотичного виховання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології реалізується через систему таких завдань, дотримуючись Національної програми [8]:

- виховання у здобувачів вищої медичної освіти поваги до Конституції та законів України, державної символіки, державної мови;
- утвердження національної ідентичності громадянина, патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- формування активної громадянської позиції;
- культивування ставлення до військовослужбовця як до захисника України, героя;
- формування національної свідомості, людської гідності, любові до рідної землі, родини, народу; утвердження традиційних сімейних цінностей;
- формування у здобувача вищої медичної осві-

ти рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності;

– спонукання особистості здобувача освіти до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму;

– розвиток духовності і моральності особистості лікаря.

Задля реалізації поставлених завдань національно-патріотичного виховання науково-педагогічний колектив кафедри мікробіології, вірусології та імунології впроваджує і використовує різноманітні форми та методи його організації і проведення [1, 4].

Одним із найважливіших засобів формування патріотичних почуттів, гордості за свій народ є рідна мова як прояв національної культури, головної ознаки ідентичності української нації. З метою забезпечення розвитку української мови колектив кафедри спрямовує зусилля на видання навчальної літератури з мікробіологічного напрямку (підручники, навчальні посібники, силабуси, наукові статті, тези конференцій тощо). Куратори академічних груп проводять виховні інформаційні години зі здобувачами освіти, на яких учасники заходу ознайомлюються з науковою, навчальною, художньою чи політичною літературою українського видання, яка розкриває глибше нашу історію, філософську думку, науковий світогляд, українські традиції та звичаї. У практику виховної роботи кафедри впроваджуються літературні тематичні години, присвячені вшануванню видатних українців до дня їх народження (наприклад, Т. Шевченка, Г. Сковороди, Л. Українки, С. Гулака-Артемівського, П. Грабовського, І. Франка та інших), на яких здобувачі освіти із захопленням, цікавістю та гордістю читають фрагменти творів відомих українських митців. Традиційно, кожного року в День української писемності та мови, науково-педагогічний колектив кафедри мікробіології, вірусології та імунології разом зі здобувачами освіти беруть участь у написанні радіодиктанту Національної єдності. Таким чином, здобувачі вищої медичної освіти усвідомлюють, що мова – це форма нашого культурного і національного життя, без якої неможливо стати справжнім громадянином і патріотом України.

До заходів національно-патріотичної спрямованості, які впроваджені у виховну діяльність кафедри, належать акції пам'яті, зокрема до Дня захисника України, до Дня Чорнобильської трагедії («Дзвони Чорнобиля»), до Дня пам'яті жертв політичних репресій, до Дня пам'яті кіборгів, до

Дня пам'яті жертв голодомору («Запали свічку»), до Дня вшанування Героїв Небесної сотні («Ангели пам'яті»), до Дня вшанування пам'яті дітей, які загинули внаслідок збройної агресії росії проти України («Ангели світла»). Щоденно викладачі разом зі здобувачами освіти долучаються до загальнонаціональної хвилини мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії ворога проти України.

Особливою формою роботи є проведення реальних або віртуальних подорожей/екскурсій історичними музеями чи місцями історичних подій України. Наприклад, із метою виховання в студентській молоді глибокої поваги та любові до Батьківщини, людської гідності, формування національної свідомості студентства, виховання у них почуття патріотизму та з нагоди відзначення 22 січня Дня Соборності України куратори кафедри мікробіології, вірусології та імунології активно залучають здобувачів освіти до різноманітних заходів на тему «Одна, єдина, соборна й неподільна Україна». Однією із цікавих форм є організація фотопрезентацій «Я люблю Україну! Україна – наш дім». Учасники заходу презентують свої світлини, в яких відображені культурно-історичні, природні, архітектурні цінності різних регіонів України. Таким чином, вони підкреслюють, що ми всі – це один народ і ніякі рубежі не зможуть нас розділити, зокрема у наші надскладні часи, коли Україну та її націю намагаються морально знищити та роз'єднати споконвіку міцно скріплені духовні зв'язки.

Викладачі кафедри активно залучають молодь до міжнародних та всеукраїнських флешмобів. Зокрема, здобувачі освіти та діти викладачів у 2022 р. доєдналися до проекту «Війна очима дітей» і національного флешмобу «Діти України за мир!», який був організований Освітнім центром Верховної Ради України. Вони презентували свої малюнки, в яких відобразили як сумні реалії військового сьогодення, так і світлу надію за Мир. Через таке мистецтво учасники заходу показали свій патріотичний дух і віру в єдність та перемогу України.

З метою пізнання історико-культурних коренів, формування шанобливого ставлення до національних традицій і культури, поваги до історичної матеріальної й духовної української спадщини, пробудження почуття гордості за свій народ кураторами організуються і проводяться інформаційно-виховні години спілкування, присвячені українській культурі і традиціям («Вшануй українську хустку», «Вишиванка – оберіг українського народу»,

«З Різдвяною зіркою до перемоги», «Традиції і краса українського Великодня» та інші).

На честь тих, хто нині захищає територію нашої країни, забезпечує обороноспроможність Української держави, доцільно організовувати тематичні заходи-зустрічі здобувачів освіти із військовослужбовцями Збройних сил України, ветеранами інших силових структур. Такі заходи (у формі бесід, круглих столів) дають можливість передати сучасній молоді соціальний досвід, зрозуміти неосяжний героїзм, виявити свою глибоку повагу та вдячність тим Героям, які з мужністю, наполегливістю й вірою в краще майбутнє стали на захист нашої Батьківщини, хто віддав за неї життя, і завдяки незламному духу та звитязі хоробрих військовослужбовців кожен може почуватися у безпеці.

Інформаційно-виховна година на тему «Ми українці: честь і слава незламним медикам» дає можливість ознайомитися з героїзмом українських медиків, які борються за кожне людське життя. Такі заходи спрямовані на розвиток у студентів високого рівня моральних чеснот (обов'язку, відповідальності, чесності, доброзичливості), моральної культури, гуманістичних поглядів; допомагають розвивати фахові компетентності здобувача освіти, які спрямовані на розвиток проникливої зацікавленості, любові до обраної професії; усвідомлення професійного інтересу і власної відповідальності.

Задля створення цілісної системи національно-патріотичного виховання викладачі кафедри залучають здобувачів освіти до різноманітних заходів, організованих на базі бібліотеки ПДМУ (зокрема, перегляд фотоекспозицій «Бібліотека і війна: зруйновані бібліотеки України», «Тримаймо стрій: читаємо, мріємо, гуртуймося!», книжкових виставок із пропагандою літератури, яка б зацікавила здобувачів освіти, спонукала глибше зацікавитися історією своєї країни тощо).

Окремим напрямком національно-патріотичного виховання є активна участь колективу кафедри та залучення здобувачів освіти до волонтерської роботи, яка сприяє формуванню соціально значущої ініціативності, відповідальності, альтруїзму. Кожен з учасників освітнього процесу долучається до акцій збору продуктів харчування, засобів гігієни, медикаментів, теплих і побутових речей для потреб військових Збройних сил України, внутрішньо переміщених осіб, дітей-сиріт. За ініціативи Громадської організації «Учасники бойових дій Шевченківського району м. Полтави» з нагоди Міжнародного дня волонтера у 2023 р. науково-

педагогічний колектив кафедри мікробіології, вірусології та імунології ПДМУ був нагороджений за активну громадянську позицію, високий патріотизм, самовідданість, вагомий внесок у розвиток волонтерського руху на підтримку Збройних сил України під час російсько-української війни.

Як показав досвід російсько-української війни, одним із важливих завдань є також підтримка інформаційного фронту, тому пріоритетну увагу в освітньо-виховному процесі викладачі кафедри приділяють вмінням здобувачів освіти правильно орієнтуватися в інформаційному просторі, вибирати достовірні перевірені джерела. Такі зусилля викладачів спрямовані на формування у здобувачів освіти навичок інформаційної гігієни щодо правильного образу України, здатності протистояти фейкам, залишатися емоційно стійкими, дотримуватися здорової поведінкової моделі, критично мислити тощо. З цією метою викладачі кафедри залучають здобувачів освіти до роботи з медіатекстами, постійно оновлюється інформаційний сайт кафедри мікробіології, вірусології та імунології, в інтернет-ресурсах висвітлюються всі заходи національно-патріотичного спрямування з метою підтримки незламності українського народу та сили духу наших захисників. Одним з інноваційних і необхідних позааудиторних виховних інформаційних заходів, які впроваджуються в роботу кафедри, є колективний перегляд, аналіз, систематизація та обговорення отриманої інформації завдяки електронним ЗМІ з метою активної протидії фактам, що фальсифікують історію України та її сьогодення. Здобувачі освіти разом із викладачами мають змогу у реальному часі відстежувати героїчну боротьбу Збройних сил України з оборони та деокупації тимчасово захоплених ворогом територій, відчувати гордість за відвагу медиків у боротьбі за збереження людських життів, історії героїв, їх безмежну любов до України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, охарактеризовані форми і методи інноваційної виховної діяльності кафедри мікробіології, вірусології та імунології сприяють вдосконаленню процесу національно-патріотичного виховання студентської молоді в парадигмі сучасних викликів. Реалізація основних принципів і завдань національно-патріотичного виховання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології здійснюється за загальноприйнятими науково-педагогічними уявленнями через дієву вибудову глибокого розуміння історії свого народу, національної ідентичності, самобутності, готовності до виконан-

ня громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів незалежності України. Головним аспектом формування національної свідомості, патріотизму у здобувачів вищої медичної освіти є суб'єкт-суб'єктна взаємодія.

Перспективою подальших досліджень є розробка та впровадження організаційно-педагогічної

моделі національно-патріотичного виховання в освітньо-виховний простір кафедри мікробіології, вірусології та імунології ПДМУ. Доцільним також є проведення експериментальної перевірки організаційно-педагогічних умов підвищення ефективності національно-патріотичного виховання здобувачів вищої медичної освіти.

Список літератури

1. Дерев'янку Т. В. Досвід організації виховної роботи на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології в умовах дистанційного навчання / Т. В. Дерев'янку, І. М. Звягольська // Актуальні проблеми вищої медичної освіти і науки : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (8 квіт. 2021 р.). – Х., 2021. – С. 61–62.

2. Дерев'янку Т. В. Мотивація як чинник успішного формування навчальної діяльності здобувачів медичної освіти в умовах модернізованого освітнього середовища кафедри мікробіології, вірусології та імунології / Т. В. Дерев'янку, І. М. Звягольська // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVIII Каришинські читання) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (27–28 трав. 2021 р.). – Полтава: ПНПУ, 2021. – С. 130–131.

3. Дерев'янку Т. В. Національно-патріотичне виховання здобувачів медичної освіти на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології / Т. В. Дерев'янку, І. М. Звягольська, В. П. Полянська // Сучасні концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах : матеріали XV Міжнар. наук.-метод. інтернет-конф. (15–16 листоп. 2022 р.). – Х., 2022. – С. 69.

4. Дерев'янку Т. В. Організація виховного процесу на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології / Т. В. Дерев'янку, І. М. Звягольська // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVII Каришинські читання) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Полтава, 2020. – С. 200–202.

5. Звягольська І. М. Шляхи підвищення навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія» у вищому медичному закладі / І. М. Звягольська, В. П. Полянська, Т. В. Дерев'янку // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (7–8 листоп. 2019 р.). – Полтава, 2019. – С. 125–130.

6. Кравченко А. Національно-патріотичне виховання молоді в Україні: вимога сьогодення / А. Кравченко, М. Сахно // Педагогічні науки. – 2015. – № 63. – С. 71–75.

7. Полянська В. П. Педагогічно-організаційні аспекти дистанційного навчання в медицині / В. П. Полянська, І. М. Звягольська, Т. В. Дерев'янку // Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2021. – Т. 21, вип. 1 (73). – С. 137–141.

8. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 : наказ МОН України від 06.06.2022 р. № 527. – Режим доступу : <http://nvk59.sadok.zt.ua/konczepczija-naczionalno-patriotychnogo-vyhovannya-v-systemi-osvity-ukrayiny/>.

9. Derevianko T. V. Formation of the personality of a future doctor through extracurricular activities at the department of microbiology, virology and immunology: experience and perspectives / T. V. Derevianko, I. M. Zviagolska // Медична освіта. – 2020. – № 1. – С. 5–10.

References

1. Derevianko, T.V., & Zviagolska, I.M. (2021). Dosvid orhanizatsiyi vykhovnoyi roboty na kafedri mikrobiolohiyi, virusolohiyi ta imunolohiyi v umovakh dystantsiynoho navchannya [Experience of organizing educational work at the department of microbiology, virology and immunology in the conditions of distance learning]. *Aktualni problem vyshchoyi medychnoyi osvity i nauky – Actual problems of higher medical education and science: Proceedings of the All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation*. Kharkiv [in Ukrainian].

2. Derevianko, T.V., & Zviagolska, I.M. (2021). Motyvatsiya yak chynnyk uspishnoho formuvannya navchalnoi diyalnosti zdobuvachiv medychnoyi osvity v umovakh modernizovanoho osvitnioho seredovyscha kafedry mikrobiolohiyi, virusolohiyi ta imunolohiyi [Motivation as a factor of successful formation of educational activity of medical education seekers in the conditions of modernized educational environment of the department of microbiology, virology and immunology]. *Metodyka navchannya pryrodnychikh dystsyplyn u serednii ta*

vyshchii shkoli (XXVIII Karyshyns'ki chytannya) – Methods of teaching natural sciences in secondary and higher school (XXVIII Karyshyn readings): Proceedings of the International scientific-practical conference. Poltava [in Ukrainian].

3. Derevianko, T.V., Zviahol'ska, I.M., & Polyanska, V.P. (2022). Natsionalno-patriotychne vykhovannya zdobuvachiv medychnoi osvity na kafedri mikrobiolohiyi, virusolohiyi ta imunolohiyi [National and patriotic education of students at medical educational at the department of microbiology, virology and immunology]. *Suchasni kontseptsii vykladannya pryrodnychkykh dystsyplin v medychnykh osvitnikh zakladakh – Modern concepts of teaching natural sciences in medical educational institutions:* Proceedings of the XV International Scientific and Methodical Internet Conference. Kharkiv [in Ukrainian].

4. Derevianko, T.V., & Zviahol'ska, I.M. (2020). Orhanizatsiya vykhovnoho protsesu na kafedri mikrobiolohiyi, virusolohiyi ta imunolohiyi [Organization of the educational process at the department of microbiology, virology and immunology]. *Metodyka navchannya pryrodnychkykh dystsyplin u seredniy ta vyshchii shkoli (XXVII Karyshyns'ki chytannya) – Methods of teaching natural sciences in secondary and higher school (XXVII Karyshyn readings):* Proceedings of the International scientific-practical conference. Poltava [in Ukrainian].

5. Zviahol'ska, I.M., Polianska, V.P., & Derevianko, T.V. (2019). Shlyakhy pidvyshchennya navchalno-piznavalnoi diyalnosti studentiv pry vyvchenni dystsypliny «Mikrobiolohiya, virusolohiya ta imunolohiya» u vyshchomu medychnomu zakladi [Ways of increase of educational-cognitive activity of students at the study of discipline “Microbiology, virology and immunology” in higher medical establishment]. *Aktualni pytannya lnhvistyky,*

profesynoi lnhvodydaktyky, psykholohiyi i pedahohiky vyshchii shkoly – Current issues of linguistics, professional languagedidactics, psychology and pedagogy of higher education: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. Poltava [in Ukrainian].

6. Kravchenko, A., & Sakhno, M. (2015). Natsionalno-patriotychne vykhovannya molodi v Ukraini: v ymovakh siohodennya [National-patriotic education of youth in Ukraine – a require menttoday]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Science*, 63, 71-75 [in Ukrainian].

7. Polianska, V.P., Zviahol'ska, I.M., & Derevianko, T.V. (2021). Pedahohichno-orhanizatsiyni aspekty dystantsiynoho navchannya v medytsyni [Pedagogical and organizational aspects of distance learning in medicine]. *Aktualni problemy suchasnoi medytsyny – Actual problems of modern medicine*, 21, 1(73), 137-141 [in Ukrainian].

8. Nakaz MON Ukrayiny Pro deyaki pytannya natsionalno-patriotychnoho vykhovannya v zakladakh osvity Ukrayiny ta vyznannya takym, shcho vtratyv chynnist, nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 16.06.2015 r. № 641 vid 06.06.2022 r. № 527 [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine On some issues of national-patriotic education in educational institutions of Ukraine and the recognition as invalid of the dated 16.06.2015 No. 641 order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 06.06.2022 No. 527]. Retrieved from: <http://nvk59.sadok.zt.ua/konczepczyia-naczionalno-patriotychnogo-vyhovannya-v-systemi-osvity-ukrayiny/> [in Ukrainian].

9. Derevianko, T.V., & Zviahol'ska, I.M. (2020). Formation of the personality of a future doctor through extracurricular activities at the department of microbiology, virology and immunology: experience and perspectives. *Medychna osvita – Medical Education*, 1, 5-10.

Отримано 22.05.2023.
Рекомендовано 06.06.2023.

Електронна адреса для листування: derevianko602@ukr.net